

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 21 februari 1898 kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spanmål.

(1:a A.)

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 189, föreslår herr *Oskar Erickson* i Bjersby, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte så fort ske kunde låta undersöka, huruvida fullgiltiga skäl förefunnes för bibehållande af den nu medgifna rätten att å tullnederlag upplägga spanmål, omalen och malen, eller huruvida icke från tullnederlagsrätt borde undantagas nämnda varor.

Till stöd för nämnda förslag anför motionären:

»Vid 1895—1896 årens riksdagar väcktes inom Riksdagen förslag om att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om upphäfvandet af nederlagsrätten å spanmål, omalen och malen. De skäl, som för förslaget anfördes, voro hufvudsakligen, att denna rätt numera på grund af förändrade kommunikations- och produktionsförhållanden var obehöflig, och att den på de inhemska spanmålsproducenternas bekostnad gagnade enskilda intressen — förslagen vunno ej Riksdagens bifall. Frågan var af den beskaffenhet, att den måste antagas af båda kamrarne och således ej kunde genom gemensam votering afgöras. Ena kammaren biföll båda åren det framställda förslaget, under det den andra kammaren båda åren afslog det samma. Utan att träda den ena eller andra uppfattningen för nära, kan

man säga, att frågan sålunda är omtvistad. Då dertill kommer, att saken är af stor vikt, och erkännas väl bör, att, då Riksdagen velat genom tullsatser skydda landets spanmålsproduktion, hvarje neutraliserande inverkan på det afsedda skyddet bör aflägsnas, lär väl icke någon kunna bestrida, att anledning finnes för en begäran om att frågan blifver fullständigt utredd, då det derefter blifver hvar och en lätt att om densamma bilda sig en fast mening.»

Förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af rätten att å tullnederlag upplägga spanmål hafva, på sätt motionären erinrat, förut framstälts vid riksdagarne åren 1895 och 1896. Bevillningsutskottet hemställde år 1895 om bifall till förslaget, hvaremot utskottet år 1896 afstyrkte detsamma, och hafva förslagen såväl år 1895 som 1896 af Riksdagen afslagits.

Till upplysning angående myckenheten af införseln samt uppläggingen på nederlag af råg och hvete samt råg- och hvetemjöl under de senare åren har utskottet velat här införa följande tabell:

Å r	Införsel.	Uppläggingar på nederlag.		Behållningen på nederlag den 1 januari.
	Ton.	Ton.	% af införseln.	Ton.
1890	203,175	28,492	14,02	9,424
1891	187,536	69,049	36,82	5,392
1892	227,572	59,362	26,09	39,261
1893	251,124	82,361	32,80	17,730
1894	350,716	91,094	25,97	21,220
1895	248,144	63,375	25,54	13,371
1896	230,645	60,733	26,33	20,038
1897	163,651	33,850	20,68	13,857
1898			—	9,102

Genom åsättandet af tull å jordbruksalster har åsyftats att å jordbruksnäringen bereda ett välbehöfligt skydd mot konkurrensen med de länder, der i följd af gynsammare förhållanden sådana alster kunna frambringas till billigare pris än hvad här i landet är möjligt, en konkurrens,

som blifvit så mycket svårare, sedan genom nutidens lättare kommunikationer fraktsatserna sjunkit till mycket låga belopp. Ett väsentligt hinder för vinnande af nämnda syftemål utgöres af rätten att på nederlag upplägga spanmål. På den tid, då till följd af kommunikationernas beskaffenhet svårighet förefanns att vid möjligen inom landet uppkommande behof af spanmål kunna genom införsel i tillräckligt god tid fylla detta behof, var det förmånligt för landet, att till förekommande af brist på denna nödvändighetsvara förråd af spanmål fanns tillgängligt, men sedan numera möjligen uppkommande behof kan snart sagdt när som helst fyllas, torde genom nederlagsrättens borttagande någon fara för brist på spanmål icke längre förefinnas. Nederlagsrätten, hvilken får åtnjutas under icke mindre än fem år från det en vara blifvit till nederlag angifven, medför den förmånen för importören, att erläggande af tullafgift för varan icke eger rum förr än densamma från nederlaget uttages och under vissa vilkor icke ens då, utan först viss tid, högst nittio dagar, derefter; hvartill kommer, att varan, om så önskas, kan utan tullafgifts erläggande få återutföras. De förmåner, som sålunda genom nederlagsrätten tillkomma importörer af spanmål, innebära utan tvifvel en stark frestelse att i spekulationssyfte införa stora förråd af nämnda vara, och tydligt är, att genom sådana åtgärder det ändamål man velat med tullarnes åsättande vinna i högst väsentlig grad motverkas. Genom den med nederlagsrätten förenade krediten å tullafgiften möjliggöres ock för personer, som sakna såväl kapital som affärserfarenhet, att i handelsafsigt af den billigare utländska spanmålen införa quantiteter, hvilka icke stå i tillbörligt förhållande vare sig till landets behof eller till importörernas förmåga att bära den förlust, som genom ett möjligen blifvande prisfall kan blifva en följd. Det torde ock böra erinras, att ett upphäfvande af rätten att på tullnederlag upplägga spanmål icke saknar motsvarighet i fråga om andra varor, enär undantag från nederlagsrätt redan förefinnes beträffande bränvin och sprit. I anledning af de skadliga verkningar, som sålunda äro en följd af rätten att på nederlag upplägga spanmål, och särskildt med hänsyn till jordbrukets behof af ett effektivt skydd i dess tryckta läge anser utskottet motionärens syfte synnerligen behjertansvärdt. Dock synes det utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke en blott inskränkning i rätten att på nederlag upplägga spanmål skulle kunna vara tillfyllestgörande för vinnande af nämnda syfte; och hemställer utskottet därför,

att Riksdagen måtte, i anledning af herr Ericksens ifrågavarande motion, i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte så fort ske kan låta under-

söka, huruvida fullgiltiga skäl förefinnas för bibehållande af den nu medgifna rätten att å tullnederlag upplägga spannmål, omalen och malen, eller huruvida icke nederlagsrätten för dessa varor bör upphävas eller inskränkas.

Stockholm den 17 februari 1898.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Reservationer:

dels af herrar friherre *von Schwerin*, *S. M. Olsson*, *Lundström*,
Meyer, *Göransson*, *Elis Nilson* och *Wijk*;

dels af herr *Fredholm*, som anförde:

»Frågan om att borttaga rätten, att på nederlag upplägga spannmål, är en senare tidens företeelse. Herr Bohnstedt väckte inom Första Kammaren såväl vid 1895 års som vid 1896 års riksdag motion om, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i tullstadgan af den 2 november 1877, att rättigheten att på nederlag upplägga spannmål, omalen eller malen, varder upphäfd. Bevillningsutskottet tillstyrkte (bet. 12) vid 1895 års riksdag motionen, mot hvilken tillstyrkan 9 af Andra Kammarens utskottsledamöter reserverade sig. Vid 1896 års riksdag afstyrktes åter motionen af utskottet (bet. 10), mot hvilket beslut alla Första Kammarens ledamöter reserverade sig. År 1895 biföll Första Kammaren utskottets hemställan om afskaffande af nederlagsrätten för spannmål med 50 röster mot 28, men Andra Kammaren afslog densamma utan votering. År 1896 biföll Första Kammaren reservationen om denna nederlagsrätts afskaffande med 57 röster mot 37, men Andra Kammaren afslog densamma och antog utskottets hemställan om afslag å motionen med 140 röster mot 69. Frågan förföll begge åren, eftersom kamrarnes stridiga beslut ej kunde vare sig sammanjemkas eller afgöras genom gemensam omröstning.

Den motivering för bibehållandet af rätten att upplägga spannmål på nederlag, som bevillningsutskottet vid 1896 års riksdag anförde, var af följande lydelse:

»Nederlagsrätten, som i vårt land är af gammalt ursprung, var under senare delen af förra århundradet inskränkt till ett fåtal varuslag, hvori spannmål dock var inbegripen, men omfattar numera sedan lång tid tillbaka alla varuslag med undantag af bränvin och sprit af säd eller potatis, då dessa varor blifvit från utrikes ort införda, samt sprängämnen. Långt ifrån att utvecklingen hittills gått ut på att inskränka rätten att upplägga varor på nederlag, har tvärtom med allt större styrka den mening gjort

sig gällande, att de med nederlagsrätten förenade lättnaderna i varuomsättningen borde utvidgas, och, såvidt utskottet har sig bekant, har icke heller i någon utländsk tullagstiftning spannmål blifvit utesluten från nederlagsrätten.

Skäl synas också förefinnas till det antagandet, att en sådan uteslutning skulle kunna för landet medföra betänkliga vådor. Så länge landets produktion af brödsäd icke på långt när motsvarar konsumtionen, är det nämligen en nödvändighet, att spannmål utifrån införes i stor myckenhet, och gifvet är, att just nämnda omständighet måste medföra stark spekulation i denna vara. Rätten för importören att upplägga den införda spannmålen på nederlag åstadkommer enligt utskottets förmenande icke att spekulationen blir mera osund. Tvärtom verkar nämnda rätt otvifvelaktigt ett mera konstant pris å spannmål än hvad som skulle blifva följden, om nederlagsrätten upphäfdes. Då på grund af inträffade förhållanden, såsom befarad missväxt inom landet eller en antaglig stegring af spannmålsprisen på den utländska marknaden, en större import egt rum än hvad behovet sedermera visat sig hafva kraft, måste det såväl för importörerna som för spannmålsproducenterna inom landet vara till fördel, att det öfver behovet befintliga öfverskottet kan utan allt för stor förlust för importörerna åter utföras, hvilket väl kan ske med den spannmål, som blifvit upplagd på nederlag, men icke med den redan förtullade varan, enär importören, om denna åter utföres ur riket, förutom kostnaderna för uppläggning och magasinering m. m., jemväl går miste om det erlagda tullbeloppet. Skulle genom sådana dryga förluster återutförelsen af berörda öfverskott förhindras, nödgas de importörer, som icke äro dess mera kapitalstarka, att realisera öfverskottet på den inhemska marknaden, hvarigenom prisen å denna, till skada för de inhemska producenterna, det vill säga jordbrukarne, komme att nedtryckas, och detta så mycket mera, som priset å denna vara, när behovet deraf är fylldt, eger rum i större proportion än den ökade tillgången, i det att icke annat än undantagsvis för någon finnes anledning att förskaffa sig mera brödsäd, än hvad han behöfver, endast af det skälet, att priset derå är lågt. Om man deremot tänker sig ett motsatt fall, såsom att, på grund af utsigter till en riklig skörd inom landet och i anledning deraf förmodadt prisfall å spannmål, importen af denna vara nedbringas till en ringa quantitet, men att till följd af inträffande ogynsamma förhållanden, såsom dåligt bergningsväder eller dylikt, skörden blir förstörd, då är nederlagsrätten ett medel att afböja faran för spannmålsbrist och dermed följande dyr tid. I händelse nederlagsrätten icke finnes, är det nemligen i sist förutsatta fall med stor fara för förlust förenadt att, medan utsigterna till god skörd äro för handen, införa

spanmål, hvadan sådan införsel så mycket som möjligt undvikas, och sedan det blifvit uppenbart, att brist på säd kommer att inom landet uppstå, verkar möjligheten af att tullarne af sådan anledning komma att nedsättas eller upphävas hämnande på den behöfliga införseln, till dess den sena årstiden och de försvårade kommunikationerna lägga hinder i vägen för att landets behof af spanmål blifver fylldt. Häraf kunna således, särskildt för de norra delarne af landet, svåra tider uppstå, då deremot importörerna, i händelse de genom nederlagsrätten äro skyddade mot alltför stor förlust på grund af möjligen blifvande prisfall eller tullförändringar, säkerligen begagna sig af denna rätt för att i tid införa tillräckliga qvantiteter af spanmål och derigenom motverka en plötslig och allt för stor stegring i de normala spanmålsprisen.

Ett borttagande af nederlagsrätten skulle dessutom med all sannolikhet medföra, att svenska köpmän komme att upplägga spanmål i förråd på väl belägna platser i våra grannländer Danmark och Norge. De kostnader, som genom spanmålens uppläggande i dessa länder skulle komma att drabba köpmännen, torde ej heller vara så stora som motionären framhållit, i det att frihamn ej behöfver anlitas, utan spanmålen kan uppläggas på annan lämplig plats.

Förutom de nu framhållna, med nederlagsrättens borttagande förenade olägenheter bör äfven beaktas, att svårigheten för köpmannen att belåna varan ökas och att tvånget för köpmannen att vid införseln betala hela tullbeloppet måste medföra, att handeln med spanmål för den mindre kapitalstarke i så betydlig grad betungas, att måhända endast de stora kapitalisterna skulle ega nog kraft att sysselsätta sig med idkande af sådan handel. Då spanmålshandeln således genom nederlagsrättens borttagande antagligen komme att inskränkas till ett fåtal personer, skulle det för dem blifva så mycket lättare att till sin fördel bestämma prisen på spanmålsmarknaden, hvilket icke vore till fromma vare sig för landet i dess helhet eller särskildt för landets jordbrukare.»

Vid innevarande riksdag har herr O. Erickson i Bjersby väckt en den förenämnde liknande, men så till vida ändrad motion (n:o 189), att han nu endast vill, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida nederlagsrätten för spanmål bör bibehållas eller afskaffas, under förmenande att frågan derom vore omtvistad, enär Första Kammaren velat afskaffa denna rätt men Andra Kammaren velat bibehålla densamma. Visserligen kan man, i likhet med motionären, vid sådant förhållande säga, att meningarna varit delade, men tager man tillika i betraktande, att af Riksdagens år 1896 i omröstningarna deltagande 303 ledamöter sex tiondelar voro för nederlagsrättens bibehållande, så kan omöjligen tvekan uppstå

om hvilken mening som af Riksdagens betydligt öfvervägande flertal då omfattades; och sedan dess har icke något inträffat, som kunnat gifva anledning till den förmodan, att Riksdagen i denna fråga skulle hafva ändrat mening.

Vid motionens behandling inom utskottet har detta modifierat motionärens yrkande så till vida, att utskottet hemställer, att i anledning af motionen utredning måtte vidtagas, huruvida nederlagsrätten för spannmål bör bibehållas, upphävas eller inskränkas. Deraf skulle man kunna förledas att tro, det utskottets flertal varit mindre benäget än motionären att afskaffa nederlagsrätten för spannmål. Men om en sådan uppfattning också ur formel synpunkt kan sägas hafva något skäl för sig, så saknar den ur realitetssynpunkt hvarje berättigande, hvilket uppenbart framgår ur utskottets motivering, hvilken icke är något annat än en omskrifning af den gemensamma reservation, som Första Kammarens utskottsledamöter vid 1896 års riksdag i denna fråga afgåfvot, för att dermed motivera sin uppfattning om nödvändigheten att afskaffa nederlagsrätten för spannmål.

Med motionen, såsom den af utskottet blifvit tillstyrkt, afses i sjelfva verket att bereda jordbruket ett ökad tullskydd. Detta visar sig tydligt af hvad utskottet yttrar om att nederlagsrätten för spannmål utgör ett »väsentligt hinder» för att jordbruksnäringen af spannmålstullen skall kunna erhålla »ett välbehöfligt skydd mot konkurrensen med de länder, der i följd af gynsammare förhållanden sådana alster kunna frambringas till billigare pris än hvad här i landet är möjligt» — ett hinder, hvilket, enligt utskottets förmenande, är så mycket angelägnare att undanrödja, som jordbruket, efter hvad utskottet håller fram, »i dess tryckta läge är i behof af ett effektivt skydd». Att nederlagsrätten för spannmål emellertid ej på minsta sätt minskar tullskyddet för de jordbrukets alster, som man genom tull å spannmål velat skydda, framgår deraf, att de med begagnandet af nederlagsrätten enligt 3 kap. i tullstadgan af den 2 november 1877 med deri gjorda ändringar förknippade omkostnaderna äro ganska afsevärda. Den, som af nederlagsrätten vill sig begagna, har nemligen, att på sin bekostnad låta verkställa besigtning af nederlagsmagasinet och vidare att likaledes bekosta nödig tullbevakning, då spanmålen skall på magasinet uppläggas, derstädes under magasineringen vårdas, och från magasinet uttagas, äfvensom de säkerhetsbesigtningar, som tullverket på vissa mellantider anordnar. Det är tydligt, att dessa omkostnader äro egnade att höja i stället för att minska tullafgiften.

Hvad nu sjelfva tullafgiften beträffar, så förmenar utskottet, att den importör, som upplägger spannmål på nederlag, beredes en fördel derigenom, att han ej behöfver erlægga tullen genast vid införseln, utan först då

han spanmålen från nederlaget för inhemsk förbrukning uttager. Det är dock svårt att fatta, hvarför denna fördel ej skulle vara både rättvis och billig, och detta i icke mindre grad än den, som beredes bränvinstillverkarne, då dem lemnas anstånd med tillverkningskattens inbetalande till dess de uttaga det af dem tillverkade bränvinet från det nederlag, hvori de upplagt det. Utskottet har vidare anmärkt, att en alldeles särskild förmån kommer importören af spanmål till godo genom det anstånd med tullafgiftens erläggande, som honom beviljas, i det han icke är skyldig att tullafgiften inbetala förr än efter en viss tid, högst nittio dagar, från det uttagning från nederlaget skett. Härvid är dock att märka, för det första, att samma fördel tillkommer alla importörer af hvad slags gods som helst, som upplägges på nederlag. Vidare torde böra observeras, att den fördel, som tillkommer importören af gods, som upplägges på nederlag, framför den, som icke gör det, rätteligen icke får anslås till anstånd med betalningen af tullafgiften under 90 dagar, eftersom det för den godsegare, som ej upplägger godset på nederlag, är medgifvet att anstå med tullafgiftens inbetalning under en tid af 30 dagar från det godset anländt. Den ökade respittiden för tullafgiftens erläggande är sålunda i fråga om nederlagsgods rätteligen sextio dagar. För denna förmån får likväl importören af gods, som upplägges på nederlag, betala en nederlagsafgift af en procent af det belopp, hvartill tullafgiften för godset uppgår. Denna afgift motsvarar i årlig ränta för den beviljade krediten 4 % för en tid af nittio dagar och 6 % för en tid af sextio dagar, och dermed torde ett tillräckligt vederlag för den förenämnda förmånen få anses vara af importören erlagdt. Af det nu anförda framgår uppenbart, att ett bibehållande af nederlagsrätten för spanmål icke bereder importören deraf någon lindring i den spanmål åsatta tullen, utan att begagnandet af denna rätt i stället i någon mån bidrager att förhöja denna tull.

Ett afskaffande af nederlagsrätten för spanmål skulle deremot för importören ovilkorligen (utom andra i utskottsbetänkandet från 1896 anförda olägenheter) medföra en effektiv höjning i den spanmål nu åsatta tullen, och detta till ett belopp, som motsvarade räntan å den erlagda tullen intill försäljningsdagen. Gifvetvis blir det den, som af importören köper spanmål, hvilken vid sådant förhållande får betala denna förhöjning i tullafgiften, och i sin ordning kommer han nog att öfverföra densamma på den, som af honom köper, så att till sist blir det den, som äter brödet, hvilken får göra slutliqviden. Det af motionären ifrågasatta och af utskottet tillstyrkta afskaffandet af nederlagsrätten å spanmål resulterar sålunda deruti att på en omväg söka åstadkomma en höjning af spanmåls-tullen. Om, i betraktande af att för närvarande qvarnegarne äro landets

förnämsta spannmålsimportörer, en sådan sträfvan framkallats af önskan att minska det stora tullskydd, som kommit qvarnegarne till godo, så vill det synas, som rättelse derutinnan skulle kunna vinnas på ett korrektare och mera i öppen dag liggande sätt genom att minska mjöltullen, hvarom också motion (n:o 193) vid denna riksdag blifvit väckt.

Det torde icke heller böra förbises, att man vid ett afskaffande af rättigheten att på nederlag upplägga spannmål icke kan undgå att vid återutförsel medgifva restitution af den erlagda tullen, så vida man icke skall nära nog omöjliggöra all handel med utländsk spannmål — en handel, som för oss, hvilka bo i detta land, är en absolut nödvändighet, så länge landets befolkning behöfver från utlandet införa en tredjedel af den spannmål, som den för sitt brödbehof konsumerar. Men en sådan tullrestitution är i fråga om spannmål förenad med sådana svårigheter i följd af omöjligheten att vid utförseln skilja mellan utländsk och inhemsk spannmål, att den för att genomföras kräfver en särskild lagstiftning, hvarom den senaste tidens erfarenhet från Tyskland nogsamnt bär vittne.

Den af utskottet ifrågasatta inskränkningen i nederlagsrätten för spannmål kan svårligen afse annat än den tid af fem år, under hvilken denna rätt får åtnjutas. Men ehuru jag aldrig handlat med spannmål, vill det dock synas mig otänkbart, att denna utsträckta tid af »icke mindre än fem år» skulle jemte anståndet med tullafgiftens erläggande, på sätt utskottet säger, »utan tvifvel innebära en stark frestelse att i spekulations-syfte införa stora förråd af nämnda vara». Man har nemligen svårt att föreställa sig, att det kan gifvas en enda affärsman, som i spekulations-syfte inför spannmål i afvaktan på, att en om 2, 3, 4 å 5 år möjligen inträffande missväxt skall så höja spannmålets pris, att han genom prisförhöjningen icke blott blir betäckt för under tiden lidna ränteförluster, viktminskning m. m., utan tillika gör en risken motsvarande vinst på affären. En inskränkning i tiden, under hvilken spannmålen får ligga på nederlag, är således för handeln dermed betydelselös och af sådan orsak också utan ändamål.

Hvarje utredning om huruvida fullgiltiga skäl förefinnas för bibehållande af rätten att å tullnederlag upplägga spannmål synes mig alldeles obehöflig, då erfarenheten från ett helt århundrade, under hvilket tullskyddet varit kraftigare än nu, gifvit oss tillräcklig insigt i behofvet deraf. För dem, som i likhet med Riksdagens förutvarande majoritet fortfarande anse, att ett afskaffande af nederlagsrätten för spannmål icke kan annat än lända till skada för handeln med denna vara och för konsumenten medföra ett förhöjdt pris derå, samt att en inskränkning i sagda rätt är ändamålslös, kan en anhållan hos Kongl. Maj:t om utredning i ena som andra

hänseendet icke betraktas annat än som en contradictio in adjecto. Af den ena såväl som af den andra anledningen finner jag mig föranlåten att, i olikhet med utskottets flertal, göra yrkande derom,

att hvarken den i ämnet väckta motionen eller utskottets i anledning af densamma gjorda hemställan måtte af Riksdagen bifallas.»

dels ock, mot utskottets motivering, af herr *Swartling*.

Härjemte har herr *G. Jansson* begärt få antecknadt, att han icke inom utskottet deltagit i behandlingen af förevarande ärende.
